

בענין שכר מצות מזוזה (סימן רפה)
אריה ליבוביץ

- I. Introduction. ש"ע יו"ד רפ"הא - write and place on doorway.
- A. ספר החינוך מצוה תכג - every moment in the house the חיוב is חל.
1. נפק"מ למבזבוז - עשה - every moment that you don't put it up you violate an עשה - יותר מחומש מחומש.
- II. The "benefit" of מזוזה. Three benefits:
- A. רמב"ם הלכות מזוזה ר"ג - constant mitzvah that serves as a reminder of God's presence and prevents sin. (distinction b/w this and mitzvos that are only לפי שעה - great help not to sin).
- B. טור (על פי גמ' שבת דף לב:) - will lengthen the days and ignoring it will shorten lives of him and his children.
1. בית הלל על השו"ע - shouldn't this only work with כפול - even according to the רבנן failure to do it should not bring any curse.
a. דברי תורה - ברכי יוסף אות ב' - these rules only apply to "deals" not to תורה.
- C. טור שם (על פי מנחות דף לג: ועבודה זרה דף יא.) - protects the home.
1. טפח that is why it is on the outer door.
a. gemara also gives another reason to put it there - both reasons are quoted by ש"ך רפ"ט:ב.
2. גדולה מזו"ר questions why this is considered בית יוסף?
a. בית יוסף - protection is an open miracle.
b. בית יוסף - opposite of the natural order where king is protected by his servants.
c. ב"ח שם - the protection isn't the שכר, it is the natural result
d. ט"ז ס"ק א' - the אריכות ימים is only if you use the mezuzah to remember God, the protection is automatic.
e. גמרא ע"ז דף יא. - based on רשימות אחי שליט"א הערה 3 the greatness of God doesn't depend on His followers - see also מדרש רבה נח לחיג. This is also the explanation of אודון עולם.
3. גליון מהרש"א סימן רפט says not to do it for the purpose of protection. it will have negative effect on those who do it only for protection - must do it for the mitzvah.
a. it would appear obvious that a mezuzah without the mitzvah offers no protection (see כסף משנה פרק ה' מהלכות מזוזה הלכה ד').
b. See, however, ש"ת שבת יעקב ג"פט who implies protection w/o the mitzvah. Perhaps only there where there is a להחמיר להלכה צד we apply מאיסורא סכנתא, but where there is no halachic basis whatsoever all agree that there is no שמירה.
c. גמרא מנחות דף לב: implies a danger in living in a house without a mezuzah. (see רש"י (ותוספות שם)).
i. דרכי משה רפ"ד - nothing can happen to a person in a house with a mezuzah - strongly implies that it must be on all doors.
- III. חובת הגוף עדיפא תפילין because רמ"א סעיף א'. תפילין או מזוזה?
A. ירושלמי סוף מסכת מגילה - machlokes about which takes precedence.
1. ביאור הגר"א ס"ק ד' - the Rosh paskens against Shmuel for his own reason (מצוה דגופיה)

(נהוגת במפרשי ימים והולכי מדברות) in the gemara (עדיף). He happens to be correct because the ברייתא cited to support Shmuel appears in the opposite direction in the Bavli: שבת דף עט.

2. חובת הגוף - what the term "חובת הגוף" means: חידושי רע"א לשר"ע שם - There is a מחלוקת אחרונים

a. בית הלל על שר"ע שם - on the actual body (excluding וכדומה וסוכה ולולב)

b. רע"א - obligation on the person to do rather than on the חפצה - there is no way out of the obligation. (includes וסוכה ולולב). This is what the ירושלמי means that הולכי מדברות are obligated because it is חובת הגוף.

i. Perhaps the גר"א understands the ירושלמי as being about which is better, something constant or something in any location.

ii. רע"א suggests another explanation of the ירושלמי: מצוי is considered תדיר because mezuzah is מצוי whereas תפילין is תדיר. (application of tadir in this context is difficult because we are making choices between one and the other, not determining sequence).

B. פתחי תשובה ס"ק ב' - if you can borrow tefillin every day you should buy a mezuzah.

1. If you aren't sure whether you can borrow tefillin - מחלוקת.

2. If you can borrow both... perhaps mezuzah is more important for the moment that the שואל will come to get it from you - see באור הלכה ריש סימן לו that tefillin don't need to be on at every moment.

IV. Putting hand on the mezuzah. רמ"א סעיף ב'.

A. Kissing. ברכי יוסף בשם אר"ל - middle finger on שם ה'. Similar to משנה ברורה כ"ד.

1. תשובות וכתבים החזון איש סימן כד אות יג - looking at mezuzah - Rav Henkin in עדות thought that kissing the torah is a bad idea.

B. When leaving the city - ש"ך ס"ק ד'.

C. Be careful not to touch mezuzah directly - בשם שו"ת רע"א סימן - ט"ז רפ"ה ופתחי תשובה ס"ק ד' בשם שו"ת רע"א סימן - see ביאה"ל שם ד"ה וטוב. Based on רמ"א אר"ח סימן קמו נח.

V. Mezuzah falls down on shabbos - פתחי תשובה ס"ק א' בשם פרי מגדים - if you have where to go, you should leave.

A. ערוך השולחן רפ"ה - when it isn't possible it is only a דרבנן which is waived for כבוד הבריות.

B. אבני נזר סימן שפא - the heter to stay in a house where the mezuzah falls comes from ציצית where you can't tie them on shabbos, but by ציצית the תוספות הרא"ש יבמות דף ז' says that you can keep it on because the חיוב מוזה only starts after you are מתעטף, but the חיוב מוזה begins even before you live in the house according to the אשכול. This is questionable b/c:

1. תוספות עבר"ז דף כא disagrees with the אשכול and says the חיוב מוזה is after you move in.

a. Even according to the אשכול the obligation is only when the house is ready for living - שר"ת תשובות והנהגות ב"תקמד - שירת תשובות והנהגות ב"תקמד.

2. רשימות אחי שליט"א הערה 12 - if you are already in the house when it falls down, it is an exact parallel to the ציצית even according to the אשכול.

1 - שולחן ערוך יורה דעה סימן רפה סעיף א

מצות עשה לכתוב פ' שמע והיה אם שמע ולקבעם על מזוזת הפתח, וצריך לזהר בה מאד, וכל הזהיר בה, יאריכו ימיו וימי בניו. ואם אינו זהיר בה, יתקצר. כגב: ומ"מ אם אין ידו משגת לקנות תפילין ומזוזה, יקנס תפילין ולא מזוזה (ירושלמי סוף מגילה וצ"ח סי' נ"ח סי"ג), דמלוכ שהיא חוצת כגוף עדיפא.

2 - ספר החינוך מצוה תכג

ועובר על זה ובנה בית ונתן עליו תקרה ולא הניח בה מזוזה מיד, או ששכר בית בחוצה לארץ או פונדק בארץ ועברו עליו יותר משלשים יום ולא הניח בה מזוזה, [או ששכר בית בארץ ולא הניח בה מזוזה] מיד ביטל עשה זה. ואף על פי שעברה השעה שהיה חייב להניחה, מוזהר הוא לקובעה לעולם בכל עת שידור בבית.

3 - מנחת חינוך שם

וערוך הלקוח לולב סי' תרי"ז דמבואר שם דאין צריך לזכור על מצוה עשה יותר ממומנו, נראה אפשר דגבי מזוזה דככל רגע עובר נעשה הוא חמור יותר כקצרת הר"ן ביומא נ" ע"כ מדפי הר"ק ד"ה וגרסין גבי פיקוח נפש דלאו חמור מסקילה, והנאנו כמה פעמים בסבור זה, וגם לענין משוזה אפשר דחמור מטעם זה, ואין להאריך.

4 - רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ו הלכה יג

חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיוותו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים, אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו ויצאית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר חונה מלאך יי' סביב ליראיו ויחלצם, בריך רחמנא דסייען.

5 - טור יורה דעה סימן רפה

מצות עשה לכתוב פרשת שמע והיה אם שמע ולקובען על מזוזת הפתח דכתיב וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך וצריך לזהר מאד בה כמו שאחז"ל כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו ויצאית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא מפני שיש במזוזה יחודו של הקב"ה ותמיד בבואו ובצאתו יזכור יחודו של הקב"ה ויתן יראתו על פניו לבלתי יחטא וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו דכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם ואם אינו זהיר בה יתקצר דמכלל הן אתה שומע לאו וכן דרשו חכמים בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים דכתיב זים נפשות אביונכם נקיים וסמך ליה לא במחתרת מצאתים וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה כמו שדרשו בפסוק ה' שומרך וגומר מלך ב"ו מבפנים ועבדי שומרין אותו מבחוץ ואתם ישנין על מטותכם והקב"ה שומר אתכם מבחוץ וע"כ נתינתה בטפח החיצון שיהא כל הבית לפנים הימנה ובשמירתה ומ"מ לא היא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה.

6 - בית הלל על שו"ע יו"ד סימן רפה

רפ"ה (כ"ט א') מצות עשה לכתוב פרשת שמע והיה אם שמע ולקבעם על מזוזת הפתח וצריך לזהר בה מאד וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו ואם אינו זהיר בה יתקצר ימיו וכ"ל. וכתור מסיים בה דמכלל הן אתה שומע לאו עכ"ל. ובכ"כ אב ואם כסימן ר"מ ולא כתב זה שהביא רש"י ז"ל בחומש בפרשת יתרו כד אב אחיך ואם למען יאריכון ואם לאו יקצרן שדברי הורה נוטריקון הן נדרשין מכלל הן אתה שומע לאו ומכלל לאו הן עכ"ל. וכי במוזתו במכילתא ע"ש וקשה על הטור ועל פירוש מהא דאמרינן במסכת קידושין בפרק האומר דף ס"א בפלוגתא דר' מאיר ורבנן בתנאי כפול בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב אב חייב את וכו' חנינא בי"ג דהיינו רבן זכור אב חייב אגרא ואם לא חייב לא אגרא ולא דינא זכור בשלמא לר' מאיר אב חתוקתי תלכו ואם בחתוקתי תמאסו אלא לר' חנינא בי"ג זכור אצטריך סד"א אב בחתוקתי תלכו ברכה אב בחתוקתי תמאסו לא ברכה ולא קלה זכור בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב אב תאבו ושמעתם וגו' סד"א אב תאבו טובה אב תמאסו לא טובה ולא רפה זכור עכ"ל. אי"כ משמע דלר"מ צריך דווקא תנאי כפול ואם לאו משמע דווקא ולא אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו ואפילו לרבנן דלא בעינן תנאי כפול מ"מ משמע אם לא היה תנאי היא לא ברכה ולא קלה. וא"כ מגיל לרש"י ולהטור כסימן זה לפירוש למען ירבו ימיכם ואם לא יתקדו. וגם גבי כד למען יאריכון ואם לאו יתקצרו מגיל הא וגם על הגבי דשבת שמביא הטור בעון מזוזה בנים מתים שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם כקרא נדרש לפניו ג"כ קשה מגיל דבנים מתים דלמא לא ירבו ולא יתקצרו והטור מביא דבנים מתים מן פסוק אחר משום דאייתא בגמרא דשבת מן פסוק לא במחתרת מצאתים ע"ש ויש רוצים לישב דטעם הוא משום דכתיב למען ירבו ימיכם גבי כד וגבי מזוזה כ"ל י"ב כ"כ דאייתא בגמרא משום דהב"ה יושב עמו וכו' ויש רוצים לומר דהוא כפול דהוא כפול

7 - ברכי יוסף אות ב'

ויראה דפלונתא דתנאי הוא דוקא בתנאי שנין ארס לחנירו ואס
זין ישראל למקיס דטסהדנד צתורת תנאי כבון בני בונ"ד
או אס צחוקותי וכן אס תאזו ושעעתס וכן אס תטיז טאת או
צתנאי' לר"מ צעי תנאי כפול ולרננן יש צתשמע לא צדכה ולא קללה
אכל זכל ספורס הדנד ידוע טכמה בופי תורה כתונין צדמו והדרסיס
התלוייס צטערה ופטיטא דמכלל הן אמה שומע לאו אליצא דכ"ע וזה
מדוקק צלטון רס"י טכתז שדנדי תורה נוטריקון הן כלומר אף
דצעלמא צעינן עשפטי התנאים או לפחות איהן אמה שומע דנד
ואיפכו טאזי צדנדי תורה טהן נוטריקון . ומיהו לדין להטיטז לפ"ז
צנ"ט עור צט"ס סס בני הולא יתחטא ועיין ע"ט הריטצ"א צסס רצינו
פנחס הלוי צמה טאמדו לר"מ דצאיסורא לא צעי דהיינו צאזהרת
איסור דוק טיעז כי קלדתי:

8 - ש"ך יורה דעה סימן רפט ס"ק ב

בטפח הסמוך לחוץ - שיפגע במזוזה מיד א"נ כדי שתשמור לכל הבית שבפנים מהמזיקים

9 - בית יוסף יורה דעה סימן רפה

וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה וכו'. וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו קאי. ואף על גב דיותר חביב לאדם אריכות ימים משמירת הבית. משום דאריכות ימים הוא נס נסתר ושמירת הבית הוא נט נגלה שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה ניזוקין והדר בבית שיש בו מזוזה נצול קרי לשמירת הבית גדול. אי ננוי משום דשמירת הבית הוא הפך מנהג מלך של בשר ודם שהוא מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ קרי ליה גדול:

10 - ב"ח שם

ב וגדולה מזה וכו'. פירוש לא לצד שכר זה דלריכות ימים אלא אף זה שהצית נשמר על ידה. וכתב בית יוסף ואף על גב דיותר חביב לאדם אריכות ימים משמירת הבית משום דלריכות ימים הוא נס נסתר ושמירת הבית הוא נט נגלה שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה ניזוקין והדר בבית שיש בו מזוזה נצול קרי לשמירת בית גדול אי נמי משום דשמירת הבית הוא הפך מנהג מלך של בשר ודם שהוא מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ קרי ליה גדול עכ"ל ותירון האחרון הוא נכון. אב"ד לפע"ד נראה דהכי קאמר וגדול מזה דלא לצד שהצ"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו דהיינו אריכות ימים הוא וצניו אלא אף זה דהמצוה

עלמה היא שומרת ציתו שעל ידה נשמר הבית מכל היוזק מה שאין כן בשאר כל המצוות דאף על גב דנאמן הוא יתברך שישלם לאדם שכר לעמיד על קיום מצותו מכל מקום אין מגיע לו שום הנאה וריוח מגוף קיום המצוה בעלמה מה שאין כן במצוה זו דאיכא הנאה וריוח מגוף המצוה עלמה שהצית נשמר על ידה וזה נוסף לו על השכר שיתן לו הקב"ה על קיום המצוה כמו שנותן שכר על כל שאר קיום מצותיו לפוס לערא אגרא (אבות סוף פ"ה):

11 - ט"ו שם ס"ק א'

רפה (א) וכו' הזהיר בה כו'. בעור סיים כאן וגדולה מו שהצית נשמר על ידה כו' ופירש בית יוסף דקרי ליה גדולה לפי שהוא נט נגלה ועוד לפי שהוא הפך טעם העולם שהקצ"ה שומר מבחוץ כו' ולי נראה דתחילה אמר שצממוזה יש יחוד שמו יתברך וצואו וצאלתו יחוד יתברך ועל זה אמר וכל הזהיר בה דהיינו שתמיד וכו' יתודו יתברך וזה זוכה להאריכות ימיו בניו ואחר כך אמר אפילו אס אין האדם עושה כלום אלא ישן על מטתו מכל מקום גדולה המצוה הזאת דאפי' צעידנא דלא עסיק בה ומגינה עליו וזה הפך ממה דאיחא צטוטה מצוה לא מגינה עליה אלא צעידנא דעסיק בה וכאן תמיד מגינה על הבית בלי פועל האדם או אלא שהוא ישן וכמו שסיים הטור כנ"ל נכון: (ב) בטפח החיצון. כדי שיהא כל יתחשש שיהא מן האדם המצוה לומר...

12 - רשימות אחי שליט"א הערה 3

ולענ"ד נראה שכוונת הסוד במש"כ וגדולה מזו לרמז לנו יסוד גדול המרומז במצות מזוזה, ונראה לבאר על פי הגמ' בע"ז י"א, הגמ' הביא מעשה באונקלוס הגר שהלך להתגייר ושלח הקיסר כמה כיתות אחריו, וכשבא הכת האחרון להחזירו ראה אונקלוס מזוזה שהיה מונח על הפתח והניח ידו עליו ואמר להם מאי האי, אמרו לו אימא לן את.

ואמר להו "מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן במחוץ וכו'". והיסוד בזה הוא שבבשר ודם כבודו של המלך וגדלותו תלוי על מנין האנשים וכח חיילותיו, ואין להמלך עצמו שום כח או מעלה, ומש"ה המלך הוא בפנים ועבדיו שומרים אותו מבחוץ, כלומר שכל כחו של מלך הוא במה שיש לו עבדים רבים לשמרו מבחוץ, אבל אצל הבורא ברוך הוא שהוא המלך מלכי המלכים אין הדבר כן, שכל כחו וגדולתו הוא מצד עצמו ולא מצד

האנשים שעובדים אותו, ולכן הקב"ה א"צ שיהיו עבדיו שומרים אותו, אלא אדרבה הוא שומר עבדיו, וזהו הרמז של המזוזה ובהכרח זו הצליח אונקלוס להתגייר כל הכת הזאת, וזהו באמת טענתו של אברהם אבינו כדאיתא במדרש רבה סוף פרשת נח לח"ג שהלך ושיבר כל צלמי אביו וכשחזר אביו שאל אותו, "מאן עביד להון כדין" והשיבו אברהם "קם הדין רבה דהוה ביניהון נסב בוקלסא ותברינון", ואמר תרח לאברהם "מה אתה מפלה ביו? וידעין אינון!", והשיבו אברהם "ולא ישמעון אזניך מה שפיך אומר", הרי כל טענתו של אברהם אבינו נגד עבודה זרה הוא שאין בהם שום כח מצד עצמם כלל אלא הם מן הדוממים, כולם כסף חהב, פה להם ולא ידברו אזנים להם ולא ישמעון ידיהם ולא ימישון רגליהם ולא יהלכון וכו', משא"כ הקב"ה יש לו כח מצד עצמו, זהו העיקר טענה נגד הע"ז להוכיח שה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו, ונמצינו למדים שע"י המזוזה אנו מכירים שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, שאצל הקב"ה גדולתו ומשולתו הוא מצד עצמו שהוא עצמו גדול ומהולל ומשובח ומכובד ולא מפני שאחרים מכבדים ומשבחים אותו, ולענ"ד זהו כוונת הסוד, בתחלה כתב שהמזוזה מרמז על יחודו והשגחתו כמו שכתב הרמב"ם, ואח"כ הוסיף "וגדולה מזו", שמרמז ג"כ על ההבדל בין כחו של מלכי בשר ודם וכחו של הבורא יתברך שמו, שאצל הבורא יתברך כחו וכבודו הוא מצד עצמו ומצד

13 - תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

אונקלוס בר קלונימוס איגור. שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה, אמר להו: לא תימרו ליה ולא מידי. כי הוה שקלו ואזלו, אמר להו, אימא לכו מילתא בעלמא: ניפירא נקט נורא קמי פיפירא, פיפירא לדוכסא, דוכסא להגמונא, הגמונא לקומא, קומא מי נקט נורא מקמי אינשי אמרי ליה: לא. אמר להו: הקב"ה נקט נורא קמי ישראל, דכתיב: +שמות יג+ ויה' הולך לפניכם יומם וגו', איגור [כולהו]. הדר שדר גונדא אחרנא אבתריה, אמר להו: לא תשתעו מידי בהדיה. כי נקטי ליה ואזלי, חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא], אותיב ידיה עלה ואמר להו: מאי האי? אמרו ליה: אימא לן את. אמר להו: מנהגו של עולם, מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה, עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר: +תהלים קכא+ ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם, איגור. תו לא שדר בתריה

14 - בראשית רבה (וילנא) פרשה לח

וימת הרן על פני תרח אביו, רבי חייה בר בריה דרב אדא דיפו תרח עובד צלמים היה, חד זמן נפיק לאתר, הושיב לאברהם מוכר תחתיו, הוה אתי בר אינש בעי דיזבן והוה א"ל בר כמה שנין את, והוה א"ל בר חמשין או שיתין, והוה א"ל ווי ליה לההוא גברא דהוה בר שיתין, ובעי למסגד לבר יומי, והוה מתבייש וחולך לו, חד זמן אתא חד איתתא טעינה בידה חדא פינך דסולת, אמרה ליה הא לך קרב קודמיהון, קם נסיב בוקלסא בידיה, ותבריהון לכולהון פסילא, ויהב בוקלסא בידא דרבה דהוה ביניהון, כיון דאתא אבוא א"ל מאן עביד להון כדון, א"ל מה נכפר מינך אתת חדא איתתא טעינה לה חדא פינך דסולת, ואמרת לי הא לך קריב קודמיהון, קריבת לקדמיהון הוה דין אמר אנא איכול קדמאי, ודין אמר אנא איכול קדמאי, קם הדין רבה דהוה ביניהון נסב בוקלסא ותברינון, א"ל מה אתה מפלה בי, וידעין אנון, א"ל ולא ישמעו אזניך מה שפיך אומר, נסביה ומסריה לנמרוד, א"ל נסגוד לנורא, א"ל אברהם ונסגוד למיא דמטפין נורא, א"ל נמרוד נסגוד למיא, א"ל אם כן נסגוד לענא דטעין מיא, א"ל נסגוד לענא א"ל אם כן נסגוד לרוחא דמבדר ענא, א"ל נסגוד לרוחא א"ל ונסגוד לבר אינשא דסביל רוחא, א"ל מילין את משתעי אני איני משתחוה אלא לאור, הרי אני משליכך בתוכי, ויבא אלוה שאתה משתחוה לו ויצילך הימנו, הוה תמן הרן קאים פלוג, אמר מה נפשך אם נצח אברהם אנא אמר מן דאברהם אנא ואם נצח נמרוד אנא אמר דנמרוד אנא, כיון שירד אברהם לכבשן האש וניצול, אמרין ליה דמאן את, אמר להון מן אברהם אנא, נטלוהו והשליכוהו לאור ונחמרו בני מעיו, ויצא ומת על פני תרח אביו, הה"ד (שם) בראשית/יא) וימת הרן על פני תרח וגו'.

מעלתו לא מפני שאחרים מכבדים ומשבחים אותו, ולפי"ז ה"גדולה מזו" לא קאי על שך המצוה שלענין שך המצוה שפיך הקשה הב"י ששכר אריכת ימים גדול משכר שמירת הבית, אבל מצד רמז המצוה והמוטט שלומדים ממנה שפיך כתב הסוד "גדולה מזו".

15 - גלין מהרש"א סימן רפט

רפ"ט (בש"ע מעוף א') לקבע מוזה. ע"י מג"א סימן י"ט: (ש"ך סק"ב) כדי שתשומר. בעושה אותה משום מצוה רשאי להשוב בשכר מצוה ישמרהו ד' אבל העושה רק לכוונת שימור אין לו שמירה אלא סכין היא כענינו. ת' ג"ר ח"א בא"ח כלל ב' סי' כ"ח: L

16 - כסף משנה הלכות תפילין ומוזה וספר תורה פרק ה הלכה ז

לכך צ"ל דאין הכי נמי שהמוזה שומרת הבית כשהיא כתובה כתקנה לא המלאכים הכתובים בה מבפנים וגם אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכוין לקיים מצות הקדוש ברוך הוא וממילא נמשך שתשמור הבית:

17 - שו"ת שבות יעקב חלק ג סימן פט

מ"מ אם מחמיר על עצמו ואין כאן חשש סכנה יכול להחמיר בחדרו המיוחד לו רק שלא יברך כשקבעו אם לא ע"י שכירות ולא אמרינו בכה"ג דפטור מן הדבר ועשהו נקרא הדיוס כיון שעושה משום שמירה גם נקבעת תוך הבית ואינו ניכר שהוא עשהו

18 - תלמוד בבלי מסכת מנחות דף לב עמוד ב

תניא נמי הכי: תלאה במקל או שהניחה אחר הדלת - סכנה ואין בה מצוה

19 - תוספות מסכת מנחות דף לב עמוד ב

סכנה ואין בה מצוה - פ"י בקונטרס כיון דעשאה שלא כהילכתה אין הבית משתמר מפני המזיקין וקשה לרבינו תם דא"כ הו"ל למימר הכי אבל העשויה שלא כהילכתה ונראה דתלאה במקל נוקף בה ראשו דלאו אדעתיה וכן אחורי הדלת רגילה להיות בולטת ומכה בה ראשו והא דאמר בפ' השואל (ב"מ ד' קב.) אפשר בגובתא דקניא ופירש שם בקונטרס דתלי ליה בגובתא דקניא חלול לא תלי ממש קאמר, מ"ר.

20 - דרכי משה סימן רפו אות ד'

(ד) כתב המרדכי שם (ע"ד) (סי' התקסב) בשם מוה"ר"ם (שו"ת ד"ק סי' קח) מוכח אני שכל בית שמתוקן במוזה כהלכתה אין שום מזיק יכול לשלוט בו ובבית שלנו יש בו קרוב לט' לעשרים וארבע מוזות לבית המדרש ולבית החורף ולפתח הבית וכל הפתחים וכו'. כתב

21 - תלמוד ירושלמי מסכת מגילה פרק ז דף עה טור ג/ה"ח

תפילה ומוזה מי קודם שמואל אמ' מוזה קודמ' רב חונה אמר תפילה קודמת מה טעמיה דשמואל שכן היא נוהגת בימים טובים ובשבתות מה טעמא דרב חונה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות מתניתא מסייעה לשמואל תפילה שבלת עושין אותה מוזה מוזה שבלתה אין עושין אותה תפילין למה שמעלין בקדש ולא מורידין ופסק הרא"ש כ"ה דמצוה דגופיה עדיף ודבריו תמהין דטעם זה לא הוזכר כלל שם (ועי' בחדושי רע"ק) והכרע מרעתו אלא יש לומר משום דהיא בריתא איתמר בגמ' דידן (שכת ע"ט ב' ובמנחות) להיפך והיא מסייעא לר"ה ועבא"ח סי' ל"ח סי"ב. [ה] י"א כו'. עבודת כוכבים י"א א'.

22 - באור הגר"א ס"ק ד'

רפ"ה [א] מ"ע כו'. מחני מנחות כ"ח א' וע"ש ל"א ב': [ב] וכל כו'. כמ"ש בפ"א דקדושין (ל"ד א'): [ג] וימי בניו כו'. כמ"ש פ"ב דשבת (ל"ב ב'): [ד] ומ"מ כו'. ירושלמי סוף מגילה תפילה ומוזה מי קודמת שמואל אמר מוזה קודמת רב הונא אמר תפילה קודמת מאי טעמא דשמואל שכן היא נוהגת ב"ס ובשבתות מ"ס דר"ה שכ"ה נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות מחני מסייע לשמואל תפילה שבלת עושין אותה מוזה מוזה שבלתה אין עושין אותה תפילין למה שמעלין בקדש ולא מורידין ופסק הרא"ש כ"ה דמצוה דגופיה עדיף ודבריו תמהין דטעם זה לא הוזכר כלל שם (ועי' בחדושי רע"ק) והכרע מרעתו אלא יש לומר משום דהיא בריתא איתמר בגמ' דידן (שכת ע"ט ב' ובמנחות) להיפך והיא מסייעא לר"ה ועבא"ח סי' ל"ח סי"ב. [ה] י"א כו'. עבודת כוכבים י"א א'.

23 - תלמוד בבלי מסכת שבת דף עט עמוד ב

לימא מסייע ליה: כיצא בו תפילין שבלו וספר תורה שבלה - אין עושין מהן מוזה, לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה

24 - חידושי רע"א לשו"ע שם

רפה (כפי' א' בהג"ה) דמזוה שחיה חובת הגוף עדיפא. נ"ל בפשוטו ההכונה התפילין הוא חוב המוטל על גופו ואין לו אופן לפטור ממנה אבל מזוהה אין החיוב עליו לבנות בית ולקבוע מזוהה רק אם יש לו בית צריך לעטור בו מזוהה כדאמרינן מזוהה חובת הדר הוא משי"ה תפילין קודמים הדינה לזה כי בהג"ה בא"ה (ס"ו י"ז) ע"ש וראיתי לבית הלל שכי' בפשט הרמ"א התפילין חובת הגוף היינו שהוא מלבוש והמזוהה על גופו ממש משא"כ במזוהה ומה כתב דה"ה התפילין קודמין למצות סוכה ולולב דג"כ היו לגביהו חובת הגוף וכן לגבי ציצית ולענין העיקר כמ"ש משא"כ לגבי סוכה ולולב אפשר דסוכה עדיף החוב ג"כ עליו כלייל ראשון וכן לולב רק לגבי ציצית נראה דהדין עמו דדמי מבטל למזוהה דלא הוי חוב על הגוף רק אם לבוש סלית צריך לעשות ציצית כנלע"ד. אחר זה ראיתי בירושל' שפקוד הדין יוצא מכנו ומצאתי להדיא כמ"ש והכי איתא התם מ"ט דר"ה שכן היא נהגת כמפרשי ימים והולכי מדבריהו ע"ש והיינו כמ"ש תפילין אין לו להנצל אבל במזוהה אפשר

שהוא בים ואין עליו חיוב כלל משא"כ בלולב דגם בים החיוב עליו והוא ברור. אולם יש לדון מטעם אחר התפילין קודמים לסוכה ולולב והיינו תפילין הוא מ"ע הנהוג כל השנה ולולב הוא רק פעם א' בשנה וכמו דס"ל לשמואל בירושלמי דס' מזוהה קודמת לתפילין דמזוהה נהגת אף כשבת ויו"ט משא"כ תפילין (והוי תדיר ושאינו תדיר) אלא דר"ה פליג עליה וס"ל תפילין שהוא חובת הגוף עדיף וא"כ תפילין ולולב דשניהם חובת הגוף הדר"ה לטבא ראינן מ"ד כיון תפילין נהגת כל השנה תפילין קודם ודוק כתפילין ולולב אבל ציצית ולולב נ"ל דלולב קודם לציצית אף דציצית כל השנה מ"מ הא לולב חובת הגוף וכמ"ש כנלע"ד: והא דפסקין כר"ה לגבי שמואל תפילין קודמין למזוהה ע' בהרא"ש הלכות תפילין שכי' ומשחברא והלכה כר"ה דמצוה דגופא עדיף וגם מפרש תלמודא טעמיה וע' קרבן עדה שהשיג על זה וכתב טעם אחר לפסוק כר"ה ולענין טעם אחר לפסוק כר"ה ויבואר ג"כ אופן כהחלקתם דשמואל ור"ה ונפתיק לשון הירושלמי ד"ל תפילין ומזוהה מי קודם שמואל אמר מזוהה קודמת ר"ה אמר תפילין קודמת מ"ש דשמואל שכן היא נהגת בימים טובים ושבתות כ"ט דר"ה שכן היא נהגת במפרשי ימים והולכי מדבריהו מתני' מסייע לשמואל הפלה שבי"ה עושין אותה מזוהה מזוהה שכלתה אין עושין אותה הפלה לכה שמעלן בקדש ולא מורידים עכ"ל הירושלמי ונראה דמהלוקתם דשמואל ור"ה תליא בזה במה דמבואר בזבחים (צ"א) דרצה השי"ס למפשט דודיר ומקורש קודם ממחני דשלמים של אבש וחסות ואשם של היום השלמים קודמים והא אידי ואידי דיום הטאת ואשם קדמי ואע"ג דשלמים תדירי אמר רבא מצוי קאמרת תדיר קמיבעיא לן מצוי לא קמיבעיא לן (פירש"י מצוי קאמרת שאין תדירתו חובה אלא שהוא מצוי המיד יזחר מחכירו) א"ל ר"ה ברי' יהודה לרבא אטו מצוי לאו תדיר הוא ע"ש הרי מבואר דרבא ס"ל דמצוי לא מקרי תדיר כיון שאין תדירתו חובה ור"ה ברי' ס"ל דהוי תדיר א"כ י"ל דשמואל ס"ל כר"ה ברי' ומשי"ה ס"ל דמזוהה קודם שנהוג אף בשבתות ויו"ט והוי תדיר לגבי תפילין ור"ה סבר כרבא דמצוי לא הוי תדיר וממילא הוי תפילין שנהוג עכ"פ כימות החול לחוב ומזוהה אפשר כל השנה כלא מזוהה דאם ורצה יהיה במפרשי ימים וה"פ וזה דקאמר בירושלמי כטעמיה דר"ה שכן היא נהגת כמפ"ש וכה"מ היינו דמכח זה הוי תפילין תדיר דמזוהה הוא רק מצוי ולא תדיר (ומה"ט כתב בת' שאגת אריה דספירת העומר קודם לכה"מ בחול דספירת העומר הוי תדיר לגבי כה"מ דאי בעי לא אכל ע"ש) אף דמצוה רק דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם היינו אם שניהם לפניו ולהקדים א' לחבירו אבל

25 - בית הלל לשו"ע שם

א (שם בהג"ה) ומכל מקום אם אין ידו משגת לקנות תפילין ומזוהה יקנה תפילין וכו' היא חובת הגוף. ע"י בא"ה ס"י חרע"ה לענין נר חנוכה ויין לקידוש ולהבדלה. ונ"ל דתפילין קודמין לסוכה ולולב משום דתפילין הם חובת הגוף דהיינו ללבוש כדאמרינן בפרק המוצא תפילין בשרה מכניסין דאי לאו הכי אלא דסוכה ולולב הוי ג"כ חובת הגוף וכדאיתא בגמ' דקדושין דף ל"ז דכל שאינו חובת קרקע מקרי חובת הגוף א"כ גם מזוהה אינה חובת קרקע אלא חובת הגוף הדר בבית וה"ה סוכה אלא ווראי נראה דחובת הגוף מפני שהוא מלבוש וא"כ הוא קודם לסוכה ולולב וכ"ש לציצית משום דציצית הוא תשמיש **א** ה"ה תפילין הוא תשמיש מדושה וס"ל. ובית הלל

26 - פתחי תשובה יורה דעה סימן רפה ס"ב ק

יקנה תפילין - עיין במג"א סימן ל"ח סק"ד שכתב דלדידן שאין מניחין רק בשעת ק"ש ונחפלה אם אפשר בשאלה מזוהה קודמת. דאי אפשר בשאלה ועיין בספר חומות ירושלים סוס"י רס"ה שכתב דאם רוצה ללבוש תפילין כל היום וא"א בשאלה לכל היום צ"ע הי קדים ע"ש. ועיין בש"ת בא"ח סימן כ"ה סק"א שכתב לענין ציצית ותפילין שכתבו האחרונים שאם אפשר שיהיה לו תפילין בשאלה ציצית קודמין וז"ל ונראה דהיינו אם נכון לבו בטוח שיוכל לשאול תפילין בכל יום שעכ"פ לא יהיה צריך להחזירם כ"ז שירצה אם לא יודמנו לו לקנות ואם לא אכתי איכא למיחש שמא יצטרך להחזירם טרם שיודמנו לו ואחרים ונמצא בטל ממצות תפילין שהוא קודם לציצית עכ"ל. וא"כ ה"ה לענין תפילין ומזוהה אם אינו בטוח שיהיה לו תפילין בכל יום בשאלה תפילין קודמין. אך לדעתי צ"ע דאפשר הא דתפילין קודמים למזוהה וציצית דוקא ודאי דתפילין מודאי דמזוהה וציצית היינו היכא שאם לא יקנה תפילין יתבטל בודאי ממצות תפילין אבל לא שיהא ספיקא דידיה מוציא מידי ודאי שלהם כגון הכא שאם לא יקנה תפילין אפשר שיקיים גם מצות תפילין בשאלה אולי מזוהה וציצית קודמין דאם יקנה תפילין יתבטל בודאי ממצוה וציצית אבל אם יקנה מזוהה וציצית אפשר שיקיים גם מצות תפילין וא"כ אף אם אינו בטוח שיהיה לו תפילין בכל יום מכל מקום מזוהה וציצית קודמין ומ"מ אף אם נאמר כן נראה דדוקא באם צריך למזוהה בבית שלו (וכן בציצית בטלית שלו עיין בא"ח סימן י"ד ס"ג) אבל בשוכר בית דהא דחייב במזוהה אחר ל' הוא רק מדרבנן כמ"ש לקמן סוף סימן רפ"ו פשיטא דספיקא דתפילין קודם לדאי או דמזוהה כמ"ש בא"ח סימן תקצ"ה בענין שופר ותפלה. עוד צ"ע באם יקנה תפילין יתבטל משתי מצות מזוהה וציצית שדמיהן מועטין ולא אפשר לו תפילין בשאלה איזה מהם קודם. עוד כתב בס' ש"ת דאם יש לו תפילין של רש"י ורוצה להניח תפילין של ר"ת ג"כ ואין לו ציצית קודמין כיון דרובי דאינשי אין מניחין תפילין של ר"ת כלל אבל איפכא לא דאם יש לו של ר"ת ואין לו של רש"י הם קודמין לציצית כו' ע"ש וה"ה למזוהה:

27 - ביאור הלכה סימן לו ד"ה * מצותן וכו'

מצותן וכו' - עיין בפמ"ג שמסתפק אם מן התורה חייב כל היום או מן התורה די ברגע אחד שמניח ומדברגן כל היום ובטלוח עכשיו שאין לנו גוף נקי ומסיק דעיקרון של דברים דאם לא הניח יום א' כלל לתפילין ביטל מ"ע ובהניח רגע עליו קיים המצוה אבל מצוה מן המובחר מן התורה להיותן עליו כל היום וכו' עיין שם. ובספר ישועות יעקב פסק דמן התורה מצותן כל היום עיין שם. ועיין בספר א"ר שמוכח מדבריו דמי שידע שיש לו גוף נקי אין לו לפטור א"ע ממצות תפילין כל היום. ופשוט דכוננו אם יודע שיוכל לזוהר א"ע ג"כ מהיטח הדעת דהיינו עכ"פ משחוק וקלות ראש כמו שכתבנו לעיל בכלל כ"ח ע"ש. ועיין בספר מעשה רב שכונב דאם חושש לזוהר בפני הבריות מותר בשל יד לבד. ומ"מ טוב לעשות של ראש קטן והרצועות יהיה ג"כ מכוסות מליכך בשל יד לבד עכ"ד ואשרי המקיים כדינו כמשאחז"ל במגילה כ"ח שאלו תלמידיו את ר"א במה הארכת ימים א"ל וכו' ולא הלכתי ד"א בלא תורה ובלא תפילין.

28 - שולחן ערוך יורה דעה סימן רפה סעיף ב

נתינתה בטפח החיצון. כגב: י"א כשאלס יולא מן הכזית יניח ידו על המזוזה (מכרי"ל ז"ס ומוכח בעבודת כוכבים ד' י"א) ויאמר: כ' ישמר לאתי וכו' (במדרש). וכן כשיכנס אלס לזית, יניח ידו על המזוזה.

29 - ברכי יוסף אות ד'

ד' הכנה. וניחודו על המזוזה וכו' והל"ז ז"ל כתב יונה אלכננו הכקרא
למה על שדי וינשקנו ויתפלל לה' שיספרנו צעס שדי וחילופו בלתיפות
המלוחרות תכ"ס שילנו מילה"ד: ן

30 - משנה ברורה סימן כד ס"ק ד

ביד שמאלית - כתוב בכתבי האר"י ז"ל שיאחזם בין קמיצה לזרת וכשיגיע לפרשת ציצית יקחם גם ביד ימין ויביט בהם ויהיו בידו עד שמגיע לנאמנים ונחמדים לעד ואז ינשק הציצית ויסירם מידו:

31 - תשובות וכתבים חזון איש סימן כד אות יג

יג) לא הי' מנשק וגם לא נוגע במזוזה כשהי'
יולא אך העידו שראוהו כ"פ מסתכל על
המזוזה בעצרו צפתה (ועי' רמ"א יו"ד סי'
רפ"ה, ועי' צק' לקט יושר שהוא מנהגי בעל
המרה"ד ה' מזוזה סיו"ד עמו' ס' שכ' זכרוני
כשהלך מצימו לא נגע למזוזה אך מסתכל בה
| אך כשהלך מצימו לדרך נגע למזוזה עכ"ל).

32 - ש"ך יורה דעה סימן רפה ס"ק ד

ויאמר ה' ישמור כו' - וכשיוצא לדרך חוץ לעיר יניח ידיו על המזוזות ויאמר בשמך ט"ל אטל"ה כי ט"ל בגימטרי"א כו"ן, מהר"ל שם ומביאו ד"מ:

33 - פתחי תשובה יורה דעה סימן רפה ס"ק ד

יניח ידו על המזוזה - עיין בשו"ת רבינו עקיבא איגר ס' כ"ח שכתב דאם אין המזוזה בתוך תיק לא נכון להניח ידו עליה כמ"ש התוס' בשבת דף יד דכל כתבי הקודש אסור ליגע בידו ערום ופשיטא דגם מזוזה בכלל וגם בא"ח ס' קמ"ז בהג"ה כתב דטוב להחמיר בכל כתבי קודש שלא לאחוז ערום ומה שאין נוהרים בתפילין לאחוז ערום היינו דמצותן בכך וא"א בע"א. ואם רצונו להניח ידו טוב להוריד מלבושו אשר על אצילי ידיו להניח על המזוזה ע"ש:

34 - שולחן ערוך אורח חיים סימן קמו סעיף א

אסור לאחוז ס"ת ערום, בלא מטפחת. כגב: וי"א דכ"כ שאר כתבי קודש (אגודת ותוס' פ"ק דשבת), ולא נכחו כן, וטוב להחמיר חס לא נטל ידיו; ובס"ת, אפי' צככאי גוונא אסור (ד"ע אגודת).

35 - ביאור הלכה סימן קמו

וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו ובס"ת אפילו וכו' - וטעם הדבר דהמרדכי בשם הראב"ה מיקל אפילו בס"ת לאחוז ערום כשנטל ידיו ולא הסיח דעתו משמירתו וכן משמע ברשב"א שבת דף י"ד ודעת התוספות שם ע"ב לאיסור וכן הוא דעת האגודה וכ"כ הריטב"א במגילה דף ז' בהדיא דאף בשאר כתבי קודש אסור לאוחזן ערום ומטמא הידים אף לאחר נטילה לכן בכתבי קודש דבלא"ה אין הדבר ברור שצריך להחמיר בזה דהתוספות שם בדף י"ד ד"ה האוחזו כתבו דקצת משמע וכו' [ובשו"ת רדב"ז ח"ב סימן תשע"א מבואר דאין כתבי הקודש בכלל ס"ת לענין זה] ע"כ הכריע הרמ"א דבכתבי קודש וע"י נטילה יש לסמוך אמרדכי וסייעתו להקל [מגן גבורים ע"ש].

36 - פתחי תשובה יורה דעה סימן רפה ס"ק א

מצות עשה לכתוב - נראה שאין כופין על מ"ע זו דהוי מצות עשה שמתן שכרה בצדה דכתיב וכתבתם כו' למען ירבו ימיכם ועיין בנ"צ לעיל סימן רמ"ה ס"ד הארכתני בזה. ועיין פמ"ג לאור"ח סי' ל"א דאם נדע לו בשבת וי"ט שאין מוזהר בפתחו ויש לו בית אחר מחוייב הוא לצאת אבל אי לית ליה בית אחר שרי לדור בתוכו דומיא דציצית בסימן י"ג ע"ש ונראה דה"ה אפילו בחול אם אין מוזהר נמצא בעיר דינו כמו בשבת ורשאי לדור בתוכו אם אין לו בית אחר כמה שכתב המג"א בסימן י"ג סק"ח לענין ציצית וע' במג"א סי' י"ט סק"א דה"ק:

37 - ערוך השולחן סימן רפה אות ה'

שכרה בצדה וכמ"ש לעיל סי' ר"ט ע"ש ופי' שנוהג לו שאין מוזהר בפתחו אסור לו להשתחוט אפילו רגע וילך לסיפר לקנות מוזהר ולקובעה מיד ואם הוא שבת וי"ט שא"א לקובעה אם יש לו חדר אחר לא ישב בחדר זה ואם אין לו מותר וכן בחול כמאן המוסר ככאן וי"א להשיגה מיד (פמ"ג ח"ב סי' י"ג) וי"א דאם אין המוזהר בתוך חיק אסור להניח ידו עליה וליגע בידו בלי הפסק כמו בתורה (כ"כ פ"א).

ה ועם כל טורף המצוה סיכ אם אין ידו משנת לקנות הפילין ומוזהר אכריזין כירושלמי דמנילה דיקנה הפילין רסנוה שהיא חובת הנוף עדיף כלומר דמתפילין החוב עליו קבוע בין כשהוא בביתו בין שהוא בדרך אבל מוזהר כשהוא בדרך פטור וכן אם אין לו בית פטור ממנה ויש מי שאוסר ולדירן שאין מניחן הפילין רק בשעת קיש ותפלה אם אפשר כשאלה מוזהר עדיף (פמ"ג ח"ב סי' י"ח סק"ה) ואין בידו כופין על מצות מוזהר מפני שהיא מצוה שמתן

38 - שו"ת אבני נזר חלק יו"ד סימן שפא

א) הפרמ"ג אור"ח סי' ל"א כתב דאם נדע לו בשבת וי"ט שאין מוזהר בבית מותר לדור בלא מוזהר כמ"ש המרדכי בציצית עיי"ש. וכן כתב הב"ח יו"ד סימן רפ"ח ואם אין לו מוזהר כשירה דור בלא מוזהר עד שימצא כשירה. והנה הב"ח והפרמ"ג לא הלי להם ספר תוספי הרא"ש על יבמות שיצא לאור בזמנינו ומשם (דף צ' ע"ב) מבואר ההיפוך [שכתב האי דינא דאם נפסק לאדם ציצית בשבת יכול להתעטף בטליתו אפלי לכתחלה משום דלא מחוייב עד לאחר שנתעטף. וא"כ דוקא בחול. אבל בשבת דאי אפשר לעשותו ובשעת עיטוף ליכא עבירה גם אין עבירה כשהוא מעוטף בו בלא ציצית כיון דאי אפשר לעשותו עכ"ל. וא"כ מבואר דדוקא בציצית הדין כן משום דלא מחוייב עד אחר שנתעטף כמ"ש התוס' יבמות (צ' ע"ב) דכסותך משמע שאנתה מכוסה בה כבר וכן כתב ונוס' הרא"ש שם משא"כ במוזהר. וכדבעינן למימר לקמן אות ד']:

ב) ולפי דברי תוס' הרא"ש מיושב קושיות השג"א על התוס' שם. דהנה התוס' הקשו אהא ז'אמר שם דסדין בציצית הוי שוא"ת שהרי הלבישה [שלו בשבת] הוא מעשה. ותירצו דחויב ציצית הוא לאחר שנתעטף בה דכסותך אשר תכסה בה משמע לאחר שנתעטף. ובשג"א סי' ל"ב הקשה דמה בכך דהחויב בא אח"כ מ"מ כיון דע"י מעשה בא חשיב מעשה בעבירה כדמוכח מהא דנזיר שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע מעליו את המעזיבה דחשיב לאו שיש בו מעשה אף שתחלת ביאתו הלי בהיתר. ועל עיקר קושיות התוס' כתב ג"כ דלק"מ שהרי המרדכי כתב דאם אין לו מצויצת מותר ללבושו בשבת דלא כתיב לא תלבש בגד בלא ציצית רק יעשו להם ציצית. ע"כ כשאי אפשר לו לעשות ציצית מותר ללבוש בלא ציצית. וכיון דאין איסור בלבישה החיוב שוא"ת עכ"פ:

ג) והמעין בתוספי הרא"ש יראה שדברי התוס' נכונים. שהוא כתב על תירץ התוס' דמכאן שנפסק לו ציצית טליתו בשבת מותר ללבושו בלא ציצית דבשעת לבישה אין איסור ולאחר לבישה אין חיוב עליו לעשות ציצית דשבת אי אפשר לעשות ציצית. הרי דינו של המרדכי נצמח מכח דברי התוס' ההם. ובמאור הדברים דאם הלי חיוב לעשות ציצית קודם הוה אמרינן דעשיית ציצית מותר ללבוש הבגד כמו שחיטה והפרשת תרומה וחלה. ובשבת שאי אפשר לו לעשות ציצית אסור ללבוש. אך עתה דחויב ציצית אחר שנתעטף אי אפשר לומר דמצוה ציצית מותר הוא. דא"כ

איך לובשו תחילה בלא ציצית וע"כ רק מצוה. וע"כ מותר ללבושו בשבת בלא ציצית דאז אין חיוב עליו לעשות. ואיסור ע"כ ליכא מדמותו ללבושו תחילה בלא ציצית. וע"כ נכונים דברי התוס'. דמקמי דחדשו שהחיוב חל אח"כ לא הוה ס"ל דינא דמרדכי. ולאחר שחדשו זאת נחא דלא הוה איסור רק מניעת המצוה כדברי המרדכי ולא קשה מהא דנזיר:

ד) והנה בציצית כתבו התוס' דהחיוב חל אחר שנתעטף מדכתיב אשר תכסה בה. אבל במזוזה דאין לימוד על זה ואדרבא לא נזכר בתורה שידור בו. וכן כתב בס' האשכול [לר' אברהם אב"ד חמיי של הראב"ד] דהבונה בית חדש חייב לעשות בו מזוזה תיכף. ואף דבעצמו כתב שחובת הדר הוא. אך הפירוש שצריך לעשות המזוזה קודם שידור בו. ויותר נראה לפרש דבריו דאם דעתו לדור בו שחייב לעשות המזוזה מיד בגמר הבית שיהי' משומר מן המזיקין תיכף ולא יוכלו ליכנס בתוכו כלל. ובני ר"ש נ"י הביא קצת ראי' שדרכם היל' לקבוע המזוזה תיכף מדאמר ל' ריש גלותא לר' נחמן קבע לי מזוזתא אמר לי תלי דשא ברישא. הרי שריש גלותא רצה למהר שיהי' קבועות הסיפים והמזוזות ביחד ור"נ אמר שזה אי אפשר רק צריך לקבוע הסיפים תחילה אבל עכ"פ לאחר שקבע הסיפים תיכף קבע המזוזות. עכ"פ מפורש בדבריו שחייב לעשות המזוזות קודם שידור בו. ובהכי נחא מה שמברך לקבוע מזוזה כשקובע קודם שיכנס לדור בו. ובציצית אינו מברך עד שעת עיטוף. ובמזוזה כשנכנס לדור בו אח"כ אינו מברך כלום. והמג"א ס' י"ט נתקשה בזה. ולמה שכתבתי הכל נחא בס"ד. והמג"א לא היל' לפניו ס' האשכול שזכינו לו בזמנינו. ע"כ שפיר אמרינו דמצות מזוזה הוא מתיר. שתחילה אסור לדור בבית עד שיעשה בו מזוזה. ובשבת שאי אפשר לעשות מזוזה אסור לדור בו...

39 - תוספות מסכת עבודה זרה דף כא עמוד א

הא אמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא - פירוש וא"כ אין לגזור בהו שכירות אטו מכירה דמכירה לא מפקע לה ממזוזה אבל בשדות במכירה מפקע להו ממעשר ויש מפרשים דאתיא אפיל' למ"ד אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר בסוף השולח גיטין דף מז. ושם ד"ה אמרנן דמ"מ חשובה הפקעה מה שהיא עתה ביד עובד כוכבים והוא זורעה שאינו מפרש ממנה מעשר נמצא שאין מקיימין בזה השדה מצוה התלויה בה אבל בית אין כאן הפקעה מפני שאין הבית עצמו חייב כיון שאין ישראל דר בתוכו ולא נהירא דא"כ מאי קאמר בסמוך לרבי יוסי שדה דאית ביה תרתי גזרו רבנן שכירות אטו מכירה הלא בשכירות גופא איכא תרתי דבשכירות גופיה איכא הפקעה ממעשר שלא יעשר העובד כוכבים מאותה תבואה ועוד קשיא דלשון הפקעה משמע שמפקע החיוב לגמרי מן הקרקע וכאן אין הפקעה גמורה כיון דאין קנין שהרי גם עתה שהוא ביד העובד כוכבים אם יזרע בה ישראל תתחייב לעשר לכך נראה לפרש דאתיא כמ"ד יש קנין וכשמוכרה לעובד כוכבים הוא מפקיעה ממש ממעשר שאפילו יזרע ישראל לא יתחייב במעשר אבל בית ודאי אינו מפקיע מן המזוזה דאפיל' לא ימכרו לעובד כוכבים אלא שלא ידור בו ישראל אין כאן חיוב מזוזה מן התורה ואפילו אם שכרה ישראל אחר ודר בתוכה דהכי קיימא לן דהא אמרינן פרק התכלת אמתות דף מד. ושם ד"ה טליתן השוכר בית בחו"ל כל ל' יום פטורה מן המזוזה מכאן ואילך חייבת בא"י חייבת מיד מכל מקום אין חיוב זה מן התורה דמדאורייתא פטורה לעולם כדכתיב ביתך ולא של אחרים ואף על גב דדרשינן ביתך ביאתך להניחה בימין דרך ביאה מ"מ תרי ביתך כתיבי אבל רבנן הוא דחייבוהו לאחר ל' יום מפני שהיא נראית כשלו מדי דהוה אטלית שאולה דכל ל' יום פטורה מן הציצית וה"ה לעולם מן התורה משום דכתיב כסותך ולא של אחרים ורבנן הוא דגזרו לאחר ל' יום מפני שראית כשלו.

40 - שו"ת תשובות והנהגות חלק ב' סימן תקמד

שאלה: קנה בית ולא נכנס לדור בו אם חייב כבר במזוזה מה"ת.

במסכתא מזוזה (פ"ב) איתא "בית חדש כיון שגמרו חייב במזוזה" ומייתי לה בבה"ג הלכות מזוזה ובתשובות הגאונים (ס"י קנ"ז) ובאשכול, ומוכיח מזה בבאור הגרי"פ פערלא לספר המצוות לרס"ג (עשה ח') שכבית מיד שגמרו חייב במזוזה אם קנאו לגור בו.

ולע"ד נראה שהרי מזוזה היא חובת הדר, ובשלו היינו רק כשראו ועומד לגור בו, שיש שם כבר מטות שראוי כבר לישון, או שיש כסאות ושולחן שראוי לגור בו, אף שלא גר חייב, אבל אם הבית עדיין ריק, אין בו עדיין חיוב מזוזה שחובת הדר היא, וכיון שמחסר מעשה לחיוב ועדיין אין חיוב, ראוי לא לקבוע בו מזוזה, רק כשמוכן לדירה אף שעדיין אינו דר, דכבית שלו יש לחשוש שחייבין מה"ת וקובע

ועיין בשו"ת הגרע"א (קמא סימן ט') שדן בעובד ביתו לעסקיו לכמה שבועות והבית נשאר ריק הלא פטור ממזוזה שחובת הדר, וא"כ היה ראוי כשחוזר הביתה לברך על המזוזה ונשאר בצ"ע לדינא, ותמה הגה"ק הגרי"ל דיסקין זצ"ל הלא השאיר הרהיטים בביתו וחייב דלא גרע מובית האוצר, ונראה דכוונת הגרע"א זצ"ל היא דלא דמי לבית האוצר דהתם מיוחד לכך וחיובר כן, אבל בבית דירה חיובו הוא בדירה דוקא, וע"כ אם לא גר אינו חייב, ולדברינו ל"ק קושיית הגרע"א, שכאמת חייב הוא אף מדין בית דירה, שדירה שלו שמויחד לדירה ועומד עוד לגור שמה חייב אף שאינו גר, שאם רהיטיו שמה זהו בית דירה. [ומש"כ המג"א זכשה"י דוד בכית המרחץ וראה שערום גם ממצות מזוזה, הכוונה היא על מצוה שלפניו ולא במצוה המתקיימת מאליה שלא בפניו. שו"מ כן בני"צ סוס"י רצ"א].

וראוי להזהיר על כך, שבדירה שלו כאשר מכניס את הרהיטים, אף שעדיין אינו גר, קובע מיד המזוזות ומברך, ובשד"ח מערכת מזוזה כתב אפילו בדירה שכורה אם שלח מטלטליו שם חייב במזוזה מיד, (ולפי זה מה שמבואר במסכתא מזוזה דמיד שגמרו חייב היינו גמרו והכניס שם רהיטיו שראוי לדירה ורק אז נחשב גמרו שראוי לדירה) ובדירה שכורה כחול"ל שפטור שלשים יום הבאנו במק"א דיון בפוסקים היאך להתנהג.

41 - רשימות אחי שליט"א הערה 12

להנה, כל דבריו בנויים על דברי האשכול שחייב מזוזה הוא אחר שבנה הבית אף קודם שנכנס לדור בו, אבל לקמן בס' רפ"א אביא מדברי התוס' בע"ז כא. המובא שם בגליון מהרש"א שהחייב מזוזה הוא רק אחר שנכנס לדור בבית, ולפי"ז אין מקום לדברי האבנ"ז שמזוזה הוא ממש דומה לציצית וכיון שלא אפשר מותר לישאר בבית, ועוד נלענ"ד דאפילו לדברי האבנ"ז כיון שהוא כבר דר בבית ובשבת נודע לו שאין לו מזוזה בפתח המטבח או החדר אוכל הרי זה דומה למי שכבר לבוש בגד של ד' כנפות ונודע לו בשבת שציציתו פסולים דבכה"ג אפילו אם היה חייב להניח ציצית בבגדו קודם שנתעטף בבגד (שלא כדברי התוס' והתוס' הרא"ש) אינו חייב להסיר הבגד מעליו מפני דהשתא הוי שב וא"ת שחייב להניח בו ציצית וכיון שהוא שבת אסור לו להניח דאין אנו צריכים סברתו של התוס' הרא"ש אלא להתיר להתעטף בטלית שאין בו ציצית לכתחלה אבל אחר שכבר נתעטף בו מה בכך שהחייב בא קודם שנתעטף הא עכשיו כיון שהוא כבר מעוטף הוי רק שב ואל תעשה, וה"נ במזוזה הוא חייב לקבוע מזוזה ואינו קובע ואילו היה רוצה עכשיו ליכנס לבית זה לדור בו הוי אסור דומיא דמי שרוצה להתעטף לכתחלה בטלית שאין בו ציצית לפי ההנחה דהחייב הוא קודם שנתעטף דאסור, אבל עכשיו שהוא כבר דר בבית זה לימים רבים וכל שאלתו הוא רק אם מותר להמשיך דירתו שם נראה דכיון דהוא שבת וא"א להניח מזוזה היום מותר להמשיך דירתו בבית וא"צ לצאת ממנו.

41 - רשימות אחי שליט"א הערה 12

וגרסי' בגמ' ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל תחלה כלומר שאם יש שני איסורין לפניו הא' איסור לאו כגון נבילה והאחר איסור כרת

מאכילין אותו איסור לאו וכן הדין בכל חולה וגשאל הראב"ד ז"ל בלשון הזה אם היה חולה שיש בו סכנה וצריך לשחוט לו תרעומת למה לא נאמר לנכרי שיחזור לו (אחר) ונאכילנו הגבילה שאין זה אלא איסור נדר ולא נשחוט ונדחה שבה שיש צה איסור סקילה והשיב שזה החולה איזה איסור עומד ומעכבו ודאי איסור שבת לא איסור נבילה מדע שאילו לא היה שבת לא היינו מבקשים לו נבילה (כי) אלא שחוטא וכיון שכן האיסור העומד עליו ומעכבו הוא שבת הישר גמור לא איסור אחר ולפיכך אין מחירין לו איסור נבילה עכ"ל ותמהני שא"כ מנא תרעומת נחורה נאכילנה אותו ולא נשחוט לו שבתא שאתה אומר שאיסור שבת מעכבו מלשחוט כך איסור נבילה מעכבו מלאכול נבילה זו שאם לא היה איסור נבילה מעכבו היה אוכל אותה ולמה עומד לפניו איסור שבת יותר מאיסור נבילה ועוד שאפי' היה כן למה לא נאכיל אותו האיסור שהוא קל ביותר אבל נ"ל דלגבי חולה אין איסור נבילה קל מאיסור שבת דגבי נבילה איסור לאו ושבת איסור סקילה איכא חומרא אחרינא נבילה לפי שהאוכלה עובר בלאו על כלזית וזית שבת כדאמר' לגבי מיר שהיה שותה יין [מיר תב.] אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל ארס וארס אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שמיטה ומד לאו הוא דלכתוב דמעשה שבת מופרין דק"ל [כ"ג ע"א.] היא קודש ואין מעשה קודש ומש"ה לאוין הרבה דנבילה לא מיקרי איסור קל לגבי מד לאו שבת ואפי' דהוי איסור סקילה: **ארתויי** ספה שבת אחרת - אפילו אין הספה לשבת זו דמשיטא לו דהיום לא יחום אלא ספה אחת

